

Posudek na rigorózní práci Jana Šimánka Venkovské farnosti Doudleby a Kamenný Újezd v době baroka

Jan Šimánek si zvolil za téma své rigorózní práce problematiku takové šíře, v jaké u nás dosud nebyla zpracována. Snaží se totiž na základě pramenů církevní a patrimoniální, zčásti i další provenience postihnout co nejvšestranněji, jak vypadal život lidí ve dvou jihočeských farnostech ve druhé polovině 17. a v první polovině 18. století. Novem jeho práce je již to, že si vymezil zkoumaný soubor obyvatelstva hranicemi farnosti. S výjimkou demografických prací se totiž podobné lokální sondy orientovaly spíše na panství nebo na jednotlivé lokality a jakoby se zapomínalo, že v životě prostého člověka hrála farnost v tradiční společnosti stejně významnou úlohu jako panství nebo obec. Tuto skutečnost se podařilo autorovi velmi dobře prokázat. Pokud pak vznikly u nás některé studie či monografie věnované výslovně životu farnosti, týkaly se jen některých otázek, ale nezabíraly nikdy tak široký okruh problémů jako práce Šimánkova. To je první klad předkládané práce. K jejím pozitivům patří rovněž dobrá orientace v literatuře, a to především v literatuře domácí a do značné míry i v literatuře německojazyčné. Škoda jen, že autor nemohl přihlédnout i k zahraničním pracím jiné provenience, zejména francouzským, které by mu rovněž mohly dát jak cenné podněty k jeho práci, tak i důležitý materiál srovnávací. Práce má i velmi promyšlenou strukturu. V práci autor postupně osvětluje řadu nejrůznějších jevů od postavení faráře, patrona a jeho úředníků, kostelníka, kantora přes sociální poměry farníků, kmotrovskou praxi, konflikty probíhající ve farnosti až po důkladný rozbor ekonomiky kostelů a far a vybavení kostelů. V poslední kapitole pak autor pojednává o duchovním životě v rámci farnosti a jeho nejrůznějších projevech. J. Šimánek tak v podstatě zachytil zvolenou problematiku v její úplnosti. Práce přitom vyniká důkladnou heuristikou a je na ní vidět hluboké zaujetí zkoumaným předmětem.

Pokud mám vyslovit nějaké kritické připomínky k této práci, zmínil bych v prvé řadě místy silně popisný charakter. To se týká zejména pasáží o sociální skladbě farností. Zjištěná data vcelku neříkají mnoho nového pro sociální dějiny obecně, jsou ovšem důležitá pro jiné projevy života ve farnosti. Tuto vazbu však autor příliš nesleduje. Druhým nedostatkem je po mém soudu malý zřetel ke komparaci. Autor srovnává dvě jihočeské farnosti, ovšem toto srovnání nepřináší žádné velké objevy, protože šlo při vši různosti o farnosti zásadně podobné. Cennější by bylo srovnání širší, zejména se situací v zahraničí (např. velikost farnosti, význam charitativní péče v rámci farnosti apod.), kde by se ukázala určitá česká specifika. Ale to už snad by byl úkol pro další práci:

Z drobností bych upozornil na následující:

Autor se plně ztotožňuje s pojmem konfesionalizace a píše o něm jako o obecně přijímaném. To však zcela neodpovídá skutečnosti. Je to především termín německé a rakouské historiografie, mechanicky přejímaný i historiografií českou. Téměř se ho však neužívá v literatuře francouzské a anglosaské a i v Německu se v poslední době od něho někteří autoři kriticky distancují, jak o tom nedávno psal v ČČH Jana Horský.

V rozsáhlém a důkladném přehledu literatury mi chybí poznámka, že českými církevními a náboženskými dějinami se doby pobělohorské se zabývali a zabývají i zahraniční autoři (Ducreux, Catalano, Chaline, německý sborník *Bohemia Sacra* ad.) a že jejich práce přinášejí cenné podněty. Ve výkladu o emigraci jsou sice připomenuty některé práce E.

Štěříkové, ale zdaleka ne všechny,. Ty nejnovější chybějí, a v seznamu literatury na konci knihy vypadla autorka zcela. A v literatuře o berní ruli (s. 52) by neměl chybět F. A. Slavík

V kapitole o pramenech se uvádí, že nelze použít berní ruly, protože nebyla vydána, ale v seznamu archivních pramenů jsou příslušné svazky V NA uvedeny. Bylo je tedy možno použít, nebo nikoliv? Z tištěných pramenů postrádám snad jen zřetel ke katalogům kléru, které se ovšem dochovaly jen pro samý konec zkoumaného období. Ty by ukázaly i to, kolik připadalo farníků na 1 kněze, nejen na 1 faru, což by podalo přesnější obraz intenzity duchovenské péče než údaj uváděný autorem (s. 24). Jen pro úplnost upozorňuji na ne zcela vhodnou formulaci, že písemnosti dvakrát vyhořely (s. 19).

Z jednotlivých nepřesných nebo neúplných formulací bych uvedl následující: Na s. 21 autor píše, že k farnostem patřily i cechy – vedle kostelů škol, charitativních organizací, bratrstev. To není zcela přesné. I když cechy měly významné náboženské funkce, nepatřily na rozdíl od ostatních jmenovaných institucí výslovně k farnostem. Nejlépe to dokládá situace ve velkých městech, kde bylo více farností, ale vždy jen jeden cech daného řemesla. Cech patřil k obci, ne k farnosti. Na s. 27 autor uvádí nezdařené záměry vybudovat po roce 1620 nová biskupství v Plzni a Českých Budějovicích; dodejme, že vedle Plzně se uvažovalo i o Klatovech, ovšem se stejným výsledkem (viz studie Z. Kokoškové). Na s. 26. autor označuje rok 1671 (počátek celodíecézních zповědních výkazů) za formální mezník ukončené rekatolizace v pražské diecézi. Myslím, že takto kategoricky se to tvrdit nedá.

V některých případech si autor odporuje. Nejdříve píše, že termín imago označoval sochu, ne obraz, ale na str. 167 uvádí konkrétní případ svědčící o opaku. Jinde zase tvrdí, že ve farnosti nebyli žádní kacíři, ale současně na str. 176 uvádí případ zabavených kacířských knih z r. 1726, jejichž majitel je získal od dalších osob ve svém sousedství, lze tedy předpokládat, že tu přece jen někteří tajní nekatolíci byli.

Veškeré dílčí připomínky, které jsem výše uvedl, se týkají jen podružných detailů, vytykané nedostatky nijak neznehodnocují předkládanou práci. Za vážnější nedostatek považuji především již zmíněný sklon k popisnosti výkladu. Ani ten však nepoznamenal práci natolik, že by bylo možno pochybovat o její kvalitě. Práce je nesporně vědecky přínosná a splňuje po mém soudu nároky kladené na práce rigorózní. Doporučuji ji k obhajobě.

V Praze 1. listopadu 2007.

Prof. PhDr. Eduard Maur, CSc.